Academic Platform Journal of Education and Change

journal homepage: http://apjec.net/
https://dergipark.org.tr/tr/pub/apjec

Öğretmenlerin İş Yaşam Dengesi İle Mesleki Bağlılık Düzeyleri Arasındaki İlişki

(Araştırma Makalesi)

*[1]Esra TÖRE, [2]Fergül MİYANYEDİ ŞEN
[1] 0000-0001-9133-6578, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, esra.tore@izu.edu.tr
[2] 0000-0003-4773-2658, Milli Eğitim Bakanlığı, fergul_m@hotmail.com

Geliş Tarihi : 23.01.2022
Kabul Tarihi : 12.03.2022
https://doi.org/10.55150/apjec.1061953

Öz

Bu araştırmanın amacı; öğretmenlerin iş yaşam dengesi ile mesleki bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemini, 2020-2021 Eğitim ve Öğretim yılı, İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde görev yapmakta olan 400 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma örneklemi belirlenirken basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, "Kişisel Bilgi Formu", "İş Yaşam Dengesi Ölçeği" ve "Mesleki Bağlılık Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen bulgularda, ankete katılan öğretmenlerin genel iş yaşam dengesi düzeyleri "yüksek", yaşamı ihmal etme alt boyutunda "orta" diğer alt boyutlar "yüksek" düzeyde tespit edilmiştir. Öğretmenlerin genel iş yaşam dengesi düzeylerinin cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, branş, çocuk sahibi olma durumu değişkenlerine göre farklılık göstermezken; görev yaptığı kurum türüne göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Öğretmenlerin genel mesleki bağlılık düzeyleri ve duygusal bağlılık düzeyleri "yüksek"; birikmiş maliyetler, alternatiflerin sınırlılığı ve normatif bağlılık düzeyleri "orta" olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin genel mesleki bağlılık düzeyleri medeni durum, hizmet yılı ve çocuk sahibi olma değişkenlerine göre farklılık gösterirken; cinsiyet, yaş, branş, görev yaptığı kurum türü değişkenlerine göre farklılık göstermemektedir. Öğretmenlerin genel iş yaşam dengesi ve alt boyutları ile genel mesleki bağlılık ve alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: *İş Yaşam Dengesi, Mesleki Bağlılık, Öğretmen.*

The Relationship between Teachers' Work-Life Balance and Occupational Commitment Levels

Abstract

The purpose of this research; the aim of this study is to examine the relationship between teachers work-life balance and occupational commitment levels. The sample of the research

*[1]Esra TÖRE, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, esra.tore@izu.edu.tr

consists of 400 teachers working in the Küçükçekmece district of Istanbul in the 2020-2021 academic year. Simple random sampling method was used while determining the research sample. Questionnaire was used as data collection method in the research. "Personal Information Form", "Work-Life Balance Scale" and "Vocational Commitment Scale" were used as data collection tools. In the findings obtained, the general work-life balance levels of the teachers participating in the survey were "high", "medium" in the neglect of life sub-dimension, and "high" in other sub-dimensions. While the general work-life balance levels of the teachers did not differ according to the variables of gender, age, education level, marital status, branch, and having a child; it differs according to the type of institution in which it works. Teachers' general occupational commitment and emotional commitment levels were "high"; Accumulated costs, limitation of alternatives, and normative adherence levels were determined as "moderate". While the general occupational commitment levels of teachers differ according to the variables of marital status, years of service and having children; gender, age, branch, type of institution does not differ according to the variables. Significant relationships were found between teachers' general work-life balance and sub-dimensions, and occupational professional commitment and sub-dimensions.

Keywords: *Work Life Balance, Occupational Commitment, Teacher.*

1. GİRİŞ

Değişimin baskıcı gücü bireylerin iş ve yaşamlarının her alanına etkisi altına almıştır. Bireyler bir yandan ailelerinin diğer bir yandan da işverenlerin ihtiyaçlarını karşılamak zorunda kalmışlardır. Bu süreç içerisinde bireylerin üstesinden gelmek zorunda olduğu sorunlar, iş ve yaşamları arasında önemli etkilere neden olmaktadır. İş ve aile kavramları, insanların yaşamlarında en fazla önem verdikleri ve zamanlarının büyük kısmını harcadıkları iki ayrı alan olması, bireyleri ikiye bölünmüşlük hissi ile baş başa bırakmıştır. Bu yaşam alanlarında gerçekleşen dönüşümler ve değişimler kişiyi üstlendiği roller itibariyle de karmaşanın içine çekmektedir.

Polat (2017:2) iş alanlarında meydana gelen değişimlerin eğitim sistemlerini ve örgütlerini de değişime mecbur kıldığını ileri sürmektedir. Eğitim sisteminin en kilit unsuru arasında görülen öğretmenler de bu değişiklikler karşısında etkilenmektedir. Değişimlere uyum sağlayamayan öğretmenlerin iş yaşamına uyumu da zorlaşmaktadır. Bunun yanı sıra öğretmenlerin hem maddi açıdan hem de mesleğinin önemi itibariyle iş tatmini yaşayamaması iş dışı yaşamına da olumsuz etki etmektedir. Aslında eğitimin başladığı andan itibaren öğretmenlerin de sorunları başlar. Öğretmenlerin sorunları eğitim dünyası sorunlarının başında gelmektedir. Öğretmenlerin görevlerini yürütürken kendi problemleri ile de uğraşmaları eğitimin niteliğine de olumsuz etki

edecektir (Maraşlı, 2007:2). Toplumun ihtiyaç duyduğu nitelikli bireyler yetiştirme gibi önemli misyona sahip öğretmenlerin yaşamlarında ve okul ortamında karşılaştıkları zorluklar araştırma raporlarına da yansımıştır (Tekışık,1987; Altun Dilek ve Yılmaz, 2016; Çobanoğlu, Seven Şarkaya ve Sertel, 2019).

Yapılan araştırmalara bakıldığında iş yaşam tatminini en fazla doğrudan etkileyen bağlılık türünün mesleki bağlılık türü olduğu sonucuna varılmıştır (Özdevecioğlu ve Aktaş, 2007). Mesleki Bağlılık kavramı örgütsel bağlılık kavramı kadar ilgi çekmezse de son zamanlarda önemini kazanmış bir kavramdır (Cohen, 2007). Örgüte bağlılıktan farklı olarak mesleki bağlılık, kişinin belirli bir alanda beceri ve profesyonellik edinmek için yaptığı çalışmalar neticesinde mesleğinin yaşamındaki değerini ve merkezi bir yere sahip olduğunun farkına varmasıdır (Özdevecioğlu ve Aktaş, 2007:5). Mesleki bağlılık kavramını (Çakır, 2001:56), bireylerin mesleklerini daha iyi yapabilmek, kendilerini teknik anlamda geliştirebilmek için emek ve zaman harcamaları olarak tanımlar. Öğretmenlerin mesleğine karşı bağlılıkları mesleği için yaptığı maddi, manevi yatırımlarla ilişkilidir diyebiliriz. Ailesine, çevresine ve topluma karşı sorumlulukları olan öğretmenlerin mesleki bağlılıkları da yüksek olabilmektedir. Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı öğretmenlerinin iş yaşam dengesi ile mesleki bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

1.1. İş Yaşam Dengesi

Sanayileşme ile birlikte günümüze kadar gelerek, geçirdiği süreç içerisinde iş yaşam dengesi kavramı, ilgili araştırmalara bakıldığında oldukça fazla tanımlanmıştır. Clark (2000)'a göre iş-yaşam dengesi, bireyin işi ve iş dışı yaşamına dair talepleri arasında uyumu sağlayabilmesi, her iki alandan da tatmin olabilmesidir. Dolayısıyla kişinin iş ve iş dışındaki yaşamında üstlendiği roller arasındaki çatışmanın en alt düzeyde olması durumudur. İş yaşam dengesi, bireyin hem işte hem de iş dışındaki aile yaşamında üstlenmiş olduğu sorumluluklar için yeterli zamanı ayırma olarak da tanımlanmıştır (Guest, 2002:263).

Lockwood (2003)'e göre ise iş yaşam dengesi kavramı; bireyin işi ve aile yaşamındaki isteklerinin dengeli bir şekilde tasarlanmasıdır. İş yaşam dengesi kavramı, içinde bulunan grubun yapısına, kişinin bakış açısına, konunun kapsamına göre farklı anlamalar ifade edebilmektedir. Yazar ayrıca iş yaşam dengesini iş-aile, iş aile çatışması, iş gören açısından iş yaşam dengesi, işveren açısından iş yaşam dengesi, aile kavramını destekleyici kazanımlar, iş

yaşam programları, iş yaşam girişimleri, iş aile kültürü başlıklarıyla inceleyerek konuya daha fazla açıklık getirmiştir. Ayrıca Lockwood (2003)'deki bu çalışma ile farklı kavramları içerisinde bulunduran iş yaşam dengesi kavramının kapsam içeriğini de ortaya koymuştur. Kapız (2002)' ye göre iş yaşam dengesi, çalışanların iş aile yaşamı sorumluluklarının uyumunu ifade eder. Aynı zamanda bireyin yaşam alanları arasında kendi tercihince kurduğu denge olarak tanımlarken, Küçükusta (2007:34) da kişinin işinden beklediği öngörüleri ile kişisel yaşamından umduklarının uyum içerisinde olması tanımı ile bu görüşü destekler bir tanımlama yapmıştır. Yine uyum kelimesinin öne çıktığı Ballıca (2010)'a göre de araştırmasında iş yaşam dengesini, çalışan kişilerin mesuliyetlerini iş ve iş dışı yaşamlarına uyum içerisinde dağıtılması olarak tanımlanmaktadır. Kişinin sorumluluklarını uyumlu bir şekilde yaşam alanlarına bölüştürmesine dikkat çekmiştir. Polat (2017:9) iş yaşam dengesini kişinin işi ile işi dışı yükümlükleri, faaliyetleri, talepleri arasında bir uyum sağlaması olarak tanımlayarak araştırmalarda "iş yaşam dengesi" kavramının "uyum" kelimesi ile birlikte örtüşmesi düşüncesini güçlendirmiştir.

Öğretmenlik mesleğinin içerisinde yer alan rollerin fazlalığı sebebiyle iş yaşam dengesi veya dengesizliğinin ortaya çıkaracağı uyum ya da uyumsuzluk yalnızca öğretmenler için değil yetiştirdiği bireyler ve bireyleri kazandırdığı toplum açısından da önem taşımaktadır (Polat, 2017:64). Bek (2007)' e göre iş yaşam dengesizliğinin öğretmenlerde oldukça karşılaşılan bir durum olduğu da öne sürülmektedir. Dolayısıyla öğretmenler de kişisel yaşamı ve iş yaşamı arasında uyum sağlamakta güçlük yaşamaktadır. Seferoğlu (2004)'e göre, öğretmenlerin okulda geçirdikleri saatler diğer mesleklerin iş yerlerinde geçirdikleri saatlerle kısıtlı olmamaktadır. Kendilerini mesleki alanda geliştirmek, bilgilerini yenilemek, faaliyetlere katılmak, öğrencilerin sınav sonuçlarını değerlendirmek vb. işleri genellikle iş dışı yaşamına taşıyan öğretmenler için her iki alanda da zaman açısından denge kurmak oldukça güç olmaktadır. İş yaşam dengesizliğini yaşayan öğretmen için çatışma ortaya çıkmaktadır.

1.2. Mesleki Bağlılık

Lodahl ve Kejner (1965) mesleki bağlılığ örgütsel bir davranış olarak ele almış, işin önemi ve niteliğine yönelik değerlerin birey tarafından içselleştirilmesi olarak tanımlamıştır. Greenhaus (1971) ise mesleki bağlılığı bireyin işe ve kariyere karşı bağlılığı olarak tanımlamaktadır. Mesleki bağlılık, mesleğin bireyin hayatında önemli bir yer tutması anlamı taşır (Morrow, 1983:489). Mesleki bağlılık, kişinin mesleğine karşı duruşunu, tavrını aslında mesleğine karşı

yakınlığı ya da uzaklığını ortaya koyar (Blau, 1985:280), kişinin mesleği ile bütünleşmesidir (Güney,2004).

Öğretmenlik mesleği, öğretmenin daima mesleki ve kişisel düzeyde gelişimini destekleyen başka bir tabir ile öğretmenin öğrenciliğinin hiç bitmeyeceği bir meslek türüdür. Öğretmenlik mesleğinin profesyonel anlamda gerçekleştirilmesi gerektiğine dair görüşlere yer verildiği son yıllarda, eğitim sisteminin iyileştirilmesine yönelik geliştirilen politikalar, yapılan reformlar, sürekli meydana gelen değişimler ve bu değişimlere karşı geçirilen oryantasyon süreçleri, öğretmeni uymak zorunda ve beraberinde sosyal yaşamda da okul yaşamında da zor durumda bırakmıştır. Her iki yaşamın da önemli bir parçası olan öğretmen, rolleri ve değişen eğitim reformları karşısında karmaşa yaşamakta, beraberinde iki yaşamı arasında dengeyi kurmakta zorlanmaktadır. Öğretmenlerin sürekli değişen eğitim sistemine karşı uyum sağlama çabaları öğretmenleri işi ile yaşamı arasındaki uyuma negatif yönde etki etmektedir (Yılmaz ve Altınkurt, 2015).

Mesleki bağlılığı düşük olan öğretmenlerde, okul yöneticilerine ve meslektaşlarına karşı davranışlarında olumsuzluklar sergileme eğiliminde oldukları görülmektedir. (Çakmakçı, 2006:4). Mesleğini özümseyen, öğretmen olması ile övünen, mesleki anlamda etik değerlere önem veren öğretmenlerin, mesleğinin gerektirdiği yeterliliklere de sahip olduğunu açıklamaktadır (Şişman ve Acat, 2003:239). Öğretmenlerin mesleklerinde başarılı olabilmeleri için mesleklerine karşı olumlu tutum geliştirmeleri, mesleklerini sevmeleri ve mesleklerine bağlı olmaları gerekmektedir (Uştu, 2014:49). Öğretmenlerin mesleklerine bağlılıkları, öğretim aktivitelerine, okulun işleyişine, amaçlarına olumlu etki yapmaktadır. Öğretmenler okulları ve öğrencileri için verdikleri, emek gösterdikleri gayretin karşılığı olarak elde etmiş oldukları başarının neticesinde işlerine, okula, öğrencilerine ve ailelerine bağlılıkları daha da artmaktadır (Celep, 2000:104).

İlgili alanyazın çerçevesinde bu araştırmanın amacı öğretmenlerinin iş yaşam dengesi ile mesleki bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin iş yaşam dengesi düzeyleri nedir?
2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin iş yaşam dengesi, cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim düzeyi, branşı, hizmet yılı, görev yaptığı eğitim kademesi, görev yaptığı okul türü ve çocuk sahipliği durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

3. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeyleri nedir?

4. Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki bağlılıkları cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim düzeyi, branşı, hizmet yılı, görev yaptığı eğitim kademesi, görev yaptığı okul türü ve çocuk sahipliği durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

5. Öğretmenlerin iş yaşam dengesi ile mesleki bağlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde hazırlanmıştır. İlişkisel tarama, iki ya da fazla değişken arasındaki ilişkinin varlığını ve derecesini belirlemek amacı ile kullanılan istatistiksel bir yöntemdir (Creswell, 2017: 429).

2.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni, 2020-2021 Eğitim ve Öğretim Yılı'nda İstanbul ilinin Küçükçekmece ilçesinde görev yapan 8361 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise İstanbul'un Küçükçekmece ilçesinde görev yapan 400 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma örneklemi belirlenirken basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır. Örneklemi oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin bilgilere aşağıdaki Tablo 1' de yer verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Grubundaki Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Veriler

Kategori	**Grup**	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	322	80.5
	Erkek	78	19.5
Medeni Durum	Evli	271	67.8
	Bekar	129	32.3
Yaş	25-30 Yaş Arası	98	24.5
	31-40 Yaş Arası	166	41.5
	41-50 Yaş Arası	110	27.5
	50 Yaş ve Üzeri	26	6.5
Eğitim	Ön Lisans	14	3.5
	Lisans	300	75.0
	Lisansüstü	86	21.5
Branş	Sınıf Öğretmeni	131	32.8
	Branş Öğretmeni	181	45.3
	Okul Öncesi Öğretmeni	88	22.0
Hizmet Yılı	1-5 Yıl	74	18.5
	6-10 Yıl	84	21.0
	11-15 Yıl	102	25.5
	16-20 Yıl	57	14.3

	21 Yıl ve Üzeri	83	20.8
Kademe	Okul Öncesi	93	23.3
	İlkokul	159	39.8
	Ortaokul	95	23.8
	Lise	53	13.3
Okul Türü	Resmi Okul	365	91.3
	Özel Okul	35	8.8
Çocuğu var mı?	Evet	256	64.0
	Hayır	144	36.0

Örneklem grubunda kadın öğretmenlerin %80.5'i kadın, %67.8'i evli, %41.5'i 31-40 yaş arasındaki öğretmenlerden oluşmaktadır. %75'i lisans mezunu, %39.8'i ilkokul öğretmenidir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak "Kişisel Bilgi Formu, İş Yaşam Dengesi Ölçeği ve Mesleki Bağlılık Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, çalışma grubunda yer alan katılımcıların cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim düzeyi, branşı, hizmet yılı, görev yaptığı eğitim kademesi, görev yaptığı okul türü ve çocuk sahipliği durumuna dair bilgilerini içeren sorulardan oluşmaktadır.

İş Yaşam Dengesi Ölçeği: Apaydın (2011) tarafından geliştirilen "İş Yaşam Dengesi Ölçeği" (İDÖ) kullanılması tasarlanmaktadır. Ölçek 5'li likert tipi derecelendirilmiştir. Derecelendirmeler (5) Tam Katılıyorum, (4) Büyük Ölçüde Katılıyorum, (3) Biraz Katılıyorum, (2) Çok az katılıyorum, (1) Katılmıyorum şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek 20 madde ve 4 alt boyuttan (İş Yaşam Uyumu, Yaşamı İhmal Etme, Kendine Zaman Ayırma, Yaşamın İşten İbaret Olması) oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık sayısı 0.91, alt boyutlara göre sırasıyla 0.88, 0.81, 0.77, 0.79'dur (Apaydın, 2011). Bu araştırmada Cronbach Alfa iç tutarlılık sayısı 0.85, alt boyutlara göre sırasıyla 0.87, 0.63, 0.68, 0.66 olarak bulunmuştur.

Mesleki Bağlılık Ölçeği: Öğretmenlerin mesleki bağlılıklarını ölçmek için kullanılan "Mesleki Bağlılık Ölçeği" Blau (1985) tarafından geliştirilmiş, Utkan ve Kırdök (2018) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek 5'li likert tipindedir.Tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), tamamen katılmıyorum (1) seçeneklerinden oluşmaktadır. Mesleki Bağlılık Ölçeği toplam 22 maddeden oluşmaktadır. Mesleki Bağlılık Ölçeği; duygusal bağlılık, birikmiş maliyet, normative bağlılık ve alternatiflerin sınırlılığı olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin güvenirliğini belirlemek için yapılan Cronbach Alfa iç tutarlılık

katsayısı 0,90 olarak belirlenmiştir. Ölçeği oluşturan alt ölçekler bazında güvenirlik katsayıları incelendiğinde duygusal bağlılık alt boyutunun 0.95, birikmiş maliyetler alt boyutunun 0.86, alternatiflerin sınırlılığı alt boyutunun 0.89 ve normatif bağlılık alt boyutunun ise 0.83 olduğu görülmüştür. Tespit olunan değerler ölçeğin iç tutarlılık katsayısının yüksek olduğu şekline yorumlanabilir (Utkan ve Kırdök, 2018). Bu araştırmada toplam Cronbach Alfa iç tutarlılık sayısı 0.89, duygusal bağlılık alt boyutunun 0.96, birikmiş maliyetler alt boyutunun 0.88, alternatiflerin sınırlılığı alt boyutunun 0.92 ve normatif bağlılık alt boyutunun ise 0.84 olduğu görülmüştür.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırma Kişisel Bilgi Formu, İş Yaşam Dengesi Ölçeği ve Mesleki Bağlılık Ölçeği olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Verileri toplama aracı olarak belirlenen ölçekleri oluşturan kişilerden (Apaydın, 2015; Utkan ve Kırdök 2018) ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ölçeklerin uygulanması için izin alınmıştır. İzin onaylarından sonra Google Form üzerinden hazırlanan ölçekler, pandemi süreci sebebiyle uzaktan eğitimde olan öğretmenlere online ulaştırılmıştır. Öğretmenlere, ankete başlamadan önce araştırmanın önemi, eğitim bilimine katkısı ve elde edilen verilerin yalnızca bilimsel amaçla kullanılacağı, bilgilerin tamamen gizli kalacağı belirtilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada öğretmenlerin demografik özelliklerini belirleyebilmek amacıyla yüzde ve frekans analizleri kullanılmıştır. Aritmetik ortalama ile standart sapma kullanılarak öğretmenlerin ölçek sonuçlarına göre iş yaşam dengesi ile mesleki bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanılacak olan analizlerin belirlenmesi amacıyla normallik testi yapılmıştır. Tablo 2'de İş Yaşam Dengesi Ölçeği'nin, Tablo 3'te ise Mesleki Bağlılık Ölçeği'nin normallik testi sonuçları bulunmaktadır**.**

Tablo 2. İş Yaşam Dengesi Ölçeği Normallik Test Sonucuna İlişkin Veriler

Boyutlar	**N**	**Kurtosis**	**Skewness**	**P**
İş Yaşam Uyumu	400	.322	-.747	.000*
Yaşamı İhmal Etme	400	-.439	-.440	.000*
Kendine Zaman Ayırma	400	-.376	-.218	.000*
Yaşamın İşten İbaret Olması	400	.075	-.684	.000*
İş Yaşam Dengesi Ölçeği (Genel)	400	.345	-.456	.000*

*p<0.05

Tablo 3. Mesleki Bağlılık Ölçeği Normallik Test Sonucuna İlişkin Veriler

Boyutlar	**N**	**Kurtosis**	**Skewness**	**P**
Duygusal Bağlılık	400	2.624	-1.453	.000*
Birikmiş Maliyetler	400	-.546	-.104	.013*
Alternatiflerin Sınırlılığı	400	-.653	-.026	.000*
Normatif Bağlılık	400	-.518	-.218	.000*
Mesleki Bağlılık (Genel)	400	-.240	-.194	.014*

*p<0.05

İlgili alanyazın incelendiğinde basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2.0 ile +2.0 (George ve Mallery, 2010), -1.5 ile +1.5 (Tabachnick ve Fidell, 2013) arasında olmasının normal dağılım olarak kabul edildiği sonucuna ulaşılmıştır.İş Yaşam Doyumu ve Mesleki Bağlılık ölçeklerinde çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde mesleki bağlılık ölçeğinin alt boyutu olan duygusal bağlılık dışındaki diğer boyutlarda ve ölçeklerin genel normallik düzeylerinde normal dağılıma sahip oldukları görüldüğü için çalışmada yapılan analizlerde duygusal bağlılık alt boyutu haricindeki analizlerde parametrik testler kullanılmıştır. Duygusal bağlılık alt boyutunda ise nonparametrik testler tercih edilmiştir.

Öğretmenlerin iş yaşam doyumu ve mesleki bağlılık düzeylerinde duygusal bağlılık alt boyutu haricinde cinsiyet, medeni durum, okul türü ve çocuk sahibi olmaları yönünden farklılaşıp farklılaşmadıklarını incelemek amacıyla "t testi" kullanılmıştır. Duygusal bağlılık alt boyutunda ise bu değişkenler için nonparametrik test olan "Mann Whitney U Testi" kullanılmıştır. Öğretmenlerin yaş, eğitim durumu, branş, hizmet yılı ve kademe değişkenleri yönünden farklılaşma durumlarının incelenmesi amacıyla duygusal bağlılık alt boyutu haricindeki analizlerde ANOVA testi kullanılmıştır. Farklılıkların olması durumunda hangi kaynağın farklılığa sebep olduğunu belirleyebilmek için Post-hoc Sheffe testi yapılmıştır. Duygusal Bağlılık alt boyutunda ise bu analizler için nonparametrik test olan "Kruskal Wallis Testi" uygulanmıştır. Her iki ölçek arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Ölçeklerden elde edilen veriler kodlanarak SPSS (Statistical Package for Social Sciences) istatistik paket programıyla analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Analizler 0,05 düzeyinde sınanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlerin iş yaşam dengesi düzeylerini belirlemeye ilişkin veriler Tablo 4' de yer almaktadır.

Tablo 4: Öğretmenlerin İş Yaşam Dengesi Düzeyleri

	N	Ort	Ss	Düzey
İş Yaşam Uyumu	400	3,52	,85	Yüksek
Yaşamı İhmal Etme	400	3,38	,73	Orta
Kendine Zaman Ayırma	400	3,51	,84	Yüksek
Yaşamın İşten İbaret Olması	400	3,64	,85	Yüksek
İş Yaşam Dengesi (Genel)	400	3,50	,61	Yüksek

Öğretmenlerin genel iş yaşam dengesi düzeyleri cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi medeni durum, branş, çocuk sahibi olma durumu değişkenlerine göre farklılık göstermezken; görev yaptığı kurum türüne göre farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin genel iş yaşam dengesi düzeylerinin kurum türü değişkenine göre farklılaşma durumunu belirleyebilmek amacıyla yapılan T-testlerine ilişkin bulgulara Tablo 5'de yer verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin İş Yaşam Dengesi Düzeylerinin Kurum Türüne Göre Farklılaşma Durumu

Alt Boyutlar	Grup	N	$\bar{X}$	Ss	*t* Testi		
					t	Sd	P
İş Yaşam Dengesi (Genel)	Resmi	365	3.53	.57	3.35	398	.00*
	Özel	35	3.17	.85			

*p<0.05

Tablo 5' incelendiğinde resmi okulda görev yapan öğretmenlerin iş yaşam dengesi (genel) düzeyleri ($\bar{x}$=3.53) özel okulda çalışan öğretmenlerden ($\bar{x}$=3.17) yüksek bulunmuştur. Devlet okulunda çalışan öğretmenlerin iş yaşam dengesi düzeylerinin özel okulda çalışan öğretmenlerden daha yüksek olduğunu görülmektedir.

Öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeylerini belirlemeye ilişkin veriler Tablo 6' da yer almaktadır.

Tablo 6. Öğretmenlerin Mesleki Bağlılık Düzeyleri

Alt Boyutlar	N	Ort	Ss	Düzey
Duygusal Bağlılık	400	4.20	.81	Yüksek
Birikmiş Maliyetler	400	3.33	.95	Orta
Alternatiflerin Sınırlılığı	400	2.95	1.06	Orta
Normatif Bağlılık	400	3.40	.97	Orta
Mesleki Bağlılık (Genel)	400	3.51	.63	Yüksek

Tablo 6'daki verilerin puan aralıklarına göre; öğretmenlerin "duygusal bağlılık" alt boyutuna verdikleri cevapların ortalaması yüksek 4.20 ± 0.81, "birikmiş maliyetler" alt boyutuna verdikleri cevapların ortalaması orta 3.33 ± 0.95, "alternatiflerin sınırlılığı" alt boyutuna verdikleri cevapların ortalaması orta 2.95 ± 1.06, "normatif bağlılık" alt boyutuna verdikleri cevapların ortalaması orta 3.40 ± 0.97 ve ölçeğin tamamına vermiş oldukların cevapların ortalamasının ise yüksek 3.51 ± .63 düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin duygusal bağlılık puanlarının en yüksek, alternatiflerin sınırlılığı alt boyutu puan ortalamalarının ise en düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin genel mesleki bağlılıklarının; medeni durum, hizmet yılı ve çocuk sahibi olma değişkenlerine göre farklılık gösterirken; yaş, branş, görev yaptığı kurum türüne değişkenlerine göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeylerinin medeni durum değişkenine göre farklılaşma durumunu belirleyebilmek amacıyla yapılan T-testlerine ilişkin bulgulara Tablo 7'de yer verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Mesleki Bağlılık Düzeylerinin Medeni Durumlarına Göre Farklılaşma Durumu

Alt Boyutlar	**Grup**	**N**	$\bar{X}$	**Ss**	***t* Testi**		
					t	**Sd**	**P**
Mesleki Bağlılık (Genel)	Evli	271	3.56	.65	2.05	398	.04*
	Bekar	129	3.42	.60			

*p<0.05

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin mesleki bağlılık (genel) düzeylerinin medeni duruma göre anlamlı farklılık gösterdikleri görülmektedir (t(398) =2.05; p= 0.04<0.05). Evli olan öğretmenlerin mesleki bağlılık (genel) düzeyleri ($\bar{x}$=3.56) bekar öğretmenlerden ($\bar{x}$=3.42) fazla bulunmuştur. Evli öğretmenlerin mesleki bağlılıklarının daha yüksek olduğunu görülmektedir.

Öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeylerinin hizmet yılı değişkenine göre farklılaşma durumunu belirleyebilmek amacıyla yapılan ANOVA testine ilişkin bulgulara Tablo 8'de yer verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Mesleki Bağlılık Düzeyleri ve Hizmet Yılına Yönelik ANOVA Test Sonuçları

	***f* , $\bar{X}$ ve ss Değerleri**				**ANOVA Sonuçları**						
	Grup	***N***	$\bar{X}$	***Ss***	***Var. K.***	***KT***	***Sd***	***KO***	***F***	***P***	***Fark***
Mesle	1-5 Yıl	74	3.36	.58	G.Arası	6.18	4	1.54	3.90	.00*	1 <4

6-10 Yıl	84	3.42	.58	G.İçi	156.30	395	.39	2 <4
11-15 Yıl	102	3.57	.63	Toplam	162.49	399		
16-20 Yıl	57	3.75	.57					
21 Yıl ve Üzeri	83	3.52	.72					

Mesleki bağlılık (genel) düzeyi hizmet yılı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir (F(4, 395)= 3.90; p=0.00<0.05). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti için Scheffe testi uygulanmıştır. 1-5 yıl hizmet yılı olan öğretmenlerin mesleki bağlılık (genel) düzeyi puanları ($\bar{x}$ =3.36) ve 6-10 yıl arası hizmet yılı olan öğretmenlerin mesleki bağlılık(genel) düzey puanları ($\bar{x}$ =3.42) 16-20 yıl arası hizmet yılı olan öğretmenlerden ($\bar{x}$ =3.75) düşük bulunmuştur. Tablo 8'e göre 1-5 yıl arası ve 6-10 yıl arası hizmet yılı olan öğretmenlerin 16-20 yıl arası hizmet yılı olan öğretmenlere göre mesleki bağlılıklarının daha düşük olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeylerinin çocuk sahibi olma değişkenine göre farklılaşma durumunu belirleyebilmek amacıyla yapılan T-testlerine ilişkin bulgulara Tablo 9'da yer verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmenlerin Mesleki Bağlılık Düzeylerinin Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Farklılaşma Durumu

Alt Boyutlar	**Grup**	**N**	$\bar{X}$	**Ss**	***t Testi***		
					T	**Sd**	**P**
Mesleki Bağlılık (Genel)	Evet	256	3.58	.64	2.95	398	.00*
	Hayır	114	3.39	.60			

Öğretmenlerin mesleki bağlılık (genel) düzeyleri çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir (t(398) =3.58; p= 0.00<0.05). Çocuk sahibi olan öğretmenlerin mesleki bağlılık (genel) düzeyleri ($\bar{x}$=3.58) çocuk sahibi olmayan öğretmenlerden ($\bar{x}$=3.39) yüksek bulunmuştur (Tablo 9).

Öğretmenlerin iş yaşam dengesi ve mesleki bağlılıkları arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi amacıyla yapılmış olan korelasyon analizi sonuçları Tablo 10'da sunulmaktadır.

Tablo 10. İş Yaşam Dengesi ve Mesleki Bağlılık Düzeylerinin Korelasyon Analizi

Alt Boyutlar	**İş Yaşam Uyumu**	**Yaşamı İhmal Etme**	**Kendine Zaman Ayırma**	**Yaşamın İşten İbaret Olması**	**İş Yaşam Dengesi (Genel)**

Duygusal Bağlılık	**R**	.331**	.057	.149**	.094	.227**
	P	.000	.252	.003	.059	.000
Birikmiş Maliyetler	**R**	.086	-.161**	-.110**	-.187**	-.104*
	P	.086	.001	.028	.000	.037
Alternatiflerin Sınırlılığı	**R**	-.077	.065	.065	.029	.017
	P	.124	.192	.193	.559	.731
Normatif Bağlılık	**R**	.132**	-.096	-.060	-.093	-.022
	P	.008	.054	.229	.063	.667
Mesleki Bağlılık (Genel)	**R**	.178**	-.071	-.002	-.080	.027
	P	.000	.159	.969	.112	.595

**Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

Tablo 10 incelendiğinde İş Yaşam Dengesi (Genel) ve Mesleki Bağlılık (Genel) puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Mesleki bağlılığın duygusal bağlılık alt boyutu ile iş yaşam dengesinin iş yaşam uyumu, normatif bağlılık alt boyutları ile genel bağlılık arasında pozitif yönlü düşük bir ilişki bulunmuştur ($p<0.01$). Mesleki bağlılığın birikmiş maliyetler alt boyutu ile iş yaşam dengesinin iş yaşam uyumu, yaşamı ihmal etme ve kendine zaman ayırma alt boyutları arasında negatif yönlü düşük bir ilişki bulunmuştur. ($p<0.01$).

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmaya katılan öğretmenlerin algılarına göre genel iş yaşam düzeyleri ve kendine zaman ayırma, yaşamın işten ibaret olması alt boyutları "yüksek" düzeyde, yaşamı ihmal etme alt boyutunda "orta" düzeyde tespit edilmiştir. Bu bulgular Çobanoğlu, Şarkaya ve Sertel (2019) ve Teker'in bulguları ile örtüşmektedir. Öğretmenlerin iş ve yaşamları arasında rol çatışmalarına girmedikleri, her bir alanın rol ve sorumluluklarını eş zamanlı yürütebildikleri düşünülmüştür.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin genel iş yaşam dengesi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Alanyazına bakıldığında araştırma bulgularıyla örtüşen sonuçlara rastlamak mümkündür (Dilek ve Yılmaz, 2016; Ballıca,2010; Yılmaz ve Altınkurt, 2015). Bunun yanı sıra Akın'ın (2019) meslek liselerinde görev yapan kadın öğretmenlerin iş yaşam dengesini erkek öğretmenlere göre daha düşük düzeyde olduğunu tespit edilmiştir. Yine bu alanda yürütülen başka araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Lockwood, 2003; Guest, 2002). İş yaşam dengesi kavramının tarihçesine bakıldığında kadınların iş yaşamına katılmasıyla başlanan iş ve aile yaşamı arasında yaşanan uyum problemi toplumsal bir problem olarak görülmüş ve çokça tartışılmıştır (Clark, 2000:748). Bu tartışmalardan farklı bulgulara

ulaşılan araştırmada cinsiyet faktörünün iş ve yaşam arasındaki uyumu sağlamada önemli bir unsur olmadığı söylenebilir. Kadın ve erkeğin pek çok sorumluluğu birlikte üstlenildiği düşünülürse cinsiyet faktörünün etkin bir değişken olmadığı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin iş yaşam dengesi medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bostancıoğlu (2014) evli öğretmenlerin iş dengesinin daha yüksek olduğunu, Küçükusta (2007) ise konaklama işletmelerinde çalışanlar üzerine yaptığı çalışmasında bekarların iş yaşam dengesi puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Alanyazında bu bulgulardan farklı sonuçlara ulaşılan araştırmalar bulunmaktadır. Evli olanların sorumluluklarının artması ile rollerinin artması, beraberinde kişilerin yaşadığı rol karmaşasının daha fazla iş yaşam dengesizliği yaşaması beklenirken araştırma sonuçları medeni durumun anlamlı bir farklılık göstermediği yönündedir. Bunun sebebi, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyükşehirde yaşam sürmeleri iş ve aile yaşam alanlarına dair sorumlukları eşi ile paylaşıyor olmaları, eşinden destek gören kadının da iş yaşam dengesini sağlamakta kolaylık yaşaması gösterilebilir.

Öğretmenlerin iş yaşam dengesi yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu bulgu Bostancıoğlu (2014) ve Akın'ın (2019) bulguları ile uyuşmaktadır. Polat (2017) iş yaşam dengesinin yaşa göre anlamlı farklılık gösterdiği bulmuştur. Bu araştırma bulguları her yaş grubunun iş, aile, arkadaş ve yakın çevresi arasında uyum problemi çektiği ve bu problemin üstesinden gelmede zorlanabilmeleri ile açıklanabilir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin genel iş yaşam dengesinin ve alt boyutlarının eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Alkan (2019) okul yöneticilerinin iş-yaşam dengesi düzeylerinin eğitim durumuna göre farklılaşmadığını bulmuştur. Bu durum alınan eğitimlerin öğretmenlerde farkındalık oluşturmadığı, yaşadıkları çatışmaları yönetmekte kolaylık sağlamadığı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin genel iş yaşam dengesi düzeyleri kurum türü değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Resmi okulda görev yapan öğretmenlerin genel iş yaşam dengesi düzeyleri özel okulda çalışan öğretmenlerden daha yüksek bulunmuştur. Buna sebebi ise özel okulda çalışan öğretmenlerin mesai saatlerinin daha fazla, veli ve okul yönetiminin beklentilerinin daha yüksek olması, maddiyat, rekabetçi ortam, denetimin daha üst seviyede olması ve belli tarih aralıkları ile yenilenen sözleşmelerin baskısı iş garantisinin olmayışı söylenebilir. Özel okul tercih ederken velinin aradığı en önemli unsurun öğretmenin niteliği olduğu araştırmalarda

ortaya konmuştur (Hesapçıoğlu ve Nohutçu, 1999). Velinin gerek okul yönetimi aracılığıyla gerekse direkt öğretmen üzerinde sorgulayıcı tavrı, öğretmen üzerinde stres oluşturduğu öğretmeni psikolojik olarak olumsuz etkilediği, bu durumun da öğretmenin iş ve yaşam dengesini sağlamada zorlandığı varsayımı ile açıklanabilir.

Öğretmenlerin iş yaşam dengesi düzeyleri çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu bulgu, Alkan'ın (2019) öğretmenlerle yaptığı çalışma sonucu ile benzerlik göstermektedir. Çobanoğlu, Şarkaya ve Sertel'in (2019) hem öğretmenlerle hem de yöneticilerle yaptığı çalışması da çocuk sahipliği durumunun iş yaşam dengesine etki etmediği sonucu araştırma sonucu ile örtüşmektedir. Maeran ve diğerleri (2013) ise çocuk sahibi olanların daha çok iş yaşam dengesizliği yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Kişinin çocuk sahibi olma durumunun iş aile yaşam çatışmasının en önemli sebepleri arasında gösteren Turunç ve Erkuş da (2010) çalışmalarında aynı sonuca ulaşmıştır. Bu görüşü destekleyen çalışmalar oldukça fazladır (Bostancıoğlu, 2014; İzki, 2019).

Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin genel mesleki bağlılık düzeyleri ve duygusal bağlılık düzeyleri yüksek; birikmiş maliyetler, alternatiflerin sınırlılığı ve normatif bağlılık düzeyleri orta olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerin mesleğini sevmesi, mesleğine karşı olumlu duygular hissetmesi, mesleği ile kendini bütünleştirmesi bu duruma sebep gösterilebilir. Ataç (2019) öğretmenlerle yaptığı çalışmasında, öğretmenlerin genel mesleki bağlılıkları, duygusal bağlılıkları ve birikmiş maliyetlerinin düzeyi yüksek çıkarken alternatiflerin sınırlılığı orta düzeyde, normatif bağlılıkları da çok düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Uştu (2017) ise sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmasında öğretmenlerin duygusal bağlılıklarını orta düzey, normatif bağlılıklarını düşük düzey olarak belirlemiştir.

Öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeyleri cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu bulgu, öğretmenlik mesleğinin kadın ve erkek ayırmaksızın öğretmenlere uygun çalışma şartları sunması ile açıklanabilir. Kırdök ve Doğanülkü'nün (2018) öğretmenlerle yapmış olduğu çalışmasında mesleki bağlılığın cinsiyet değişkeni açısından farklılaşmadığı benzer sonucuna ulaşılmıştır. Uştu (2014) ise kadın öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeylerinin erkek öğretmenlerden daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeylerinin medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermektedir. Evli olan öğretmenlerin genel mesleki bağlılık düzeyleri bekar öğretmenlerden yüksektir. Evli öğretmenlerin kendilerini aile bireylerine, topluma karşı, evini geçindirmekle

sorumlu ve zorunlu hissetmesi (normatif bağlılık), aile bireylerinin beklentileri, meslekleri adına yapmış oldukları yatırımın, maddiyatın evlilikte önemli bir unsur olduğu (birikmiş maliyetler) gibi sebeplerin öğretmenlerin mesleğe bağlılığını arttırdığı söylenebilir. Sorensen ve McKim (2014) tarım öğretmenleri ile yaptığı çalışmasında mesleki bağlılığın medeni duruma göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Uştu ve Tümkaya'nın (2017) çalışmalarında ise bekar sınıf öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeyleri evli öğretmenlere göre daha

Öğretmenlerin duygusal mesleki bağlılık düzeyleri branşlarına göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Ünal (2015), çalışmasında sınıf öğretmenlerinin mesleki bağlılıklarının branş öğretmenlerine göre daha fazla olduğunu bulmuştur. Uştu (2014) sınıf öğretmenleri üzerine yaptığı çalışmasında ise sınıf öğretmenlerinin mesleki bağlılık düzeyi düşük çıkmıştır.

Öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeyi hizmet yılına göre anlamlı farklılık göstermemektedir. 16-20 yıl arası hizmet yılına sahip öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeylerinin daha yüksek çıkmasının sebebi yaş itibariyle de yaşam düzenini kurmuş varsayılan kişinin ailesine ve çevresindekilere karşı kendini sorumlu ve zorunlu hissetmesinden kaynaklanıyor olabilir.

Öğretmenlerin çocuk sahibi olma durumlarına göre mesleki bağlılık düzeyleri anlamlı farklılaşmaktadır. Çocuk sahibi olan öğretmenlerin mesleki bağlılık düzeyleri çocuk sahibi olmayan öğretmenlerden fazla bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre, çocuk sahibi öğretmenlerin belli bir yaşta olduğu göz önünde bulundurulacak olursa birikmiş maliyetler boyutunda mesleğine daha fazla yatırım yaptığı öne sürülebilir. Ailesini geçindirmekle, çocuklarına bakmakla kendisini yükümlü hisseden öğretmenlerin normatif bağlılığının yüksek çıkması olası beklenen sonuçlardandır. Çocuk sahibi öğretmenlerin, kendi çocuklarına karşı duydukları sorumluluk ve çocuk sevgisi, başkalarının çocuklarına karşı da aynı bağlılığı hissetmesine neden olabilir. Ailesinin geçimini mesleğinden sağlayan öğretmenlerin mesleğine bağlılık duyduğu söylenebilir. Sorensen ve McKim (2014) ise tarım öğretmenleri ile yaptığı çalışmasında mesleki bağlılığın çocuk sahiplik durumuna göre farklılaşmadığını bulmuştur.
Araştırmadan elde edilen bulgulara göre genel iş yaşam dengesi ve alt boyutları iş yaşam uyumu, yaşamı ihmal etme, kendine zaman ayırma, yaşamın işten ibaret olması ile genel mesleki bağlılık ve alt boyutları, duygusal bağlılık, birikmiş maliyetler, alternatiflerin sınırlılığı, normatif bağlılık arasında anlamlı ilişkiye rastlanılmamıştır. Buna karşın genel mesleki bağlılık, normatif bağlılıkla iş yaşam uyumu arasında pozitif yönde düşük bir ilişki belirlenmiştir. Ayrıca birikmiş maliyetler ile yaşamı ihlal etme, yaşamın işten ibaret olması, kendine zaman ayırma ve genel iş yaşam dengesi arasında negatif yönlü düşük ilişki tespit

edilmiştir. Alanyazına bakıldığında Sorensen ve McKim (2014) tarım öğretmenleriyle yürüttükleri araştırmada araştırma bulgularından farklı olarak iş-yaşam dengesi, iş memnuniyeti ve mesleki bağlılık arasında pozitif olumlu yönde ilişki belirlemişlerdir. Bir başka araştırmada ise iş yaşam dengesinin, çalışanların olumlu duygu gösterimi ile duygusal bağlılıkları arasındaki ilişkide güçlü bir moderatör görevi olduğunu ortaya koymuşlardır (Hofmann ve Stokburger-Sauer, 2017). Demir ve Yıldız'ın (2020) yürüttükleri araştırmada ise öğretmenlerin mesleklerine karşı tutumlarının hem motivasyon düzeyleriyle hem de iş-yaşam dengesiyle olumlu ilişki içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularının alanyazındaki araştırma bulgularından farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulara göre öğretmenlerin iş ve yaşamlarında oluşturdukları dengenin mesleklerine bağlılıkları ile ilişkili olmadığı söylenebilir. Aynı zamanda öğretmenlerin iş ve yaşamı arasındaki olumlu veya olumsuz duyguları mesleklerine yönelik çatışmalara, uyumsuzluğa, işten ayrılma niyetleriyle önemli bir ilişki içerisinde olmadığı düşünülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin İstanbul gibi büyük bir şehirde yaşamaları, ailelerinin ihtiyaçlarının küçük şehirlere göre farklılık oluşturması, bulundukları yaşam koşullarının zorluğu öğretmenlik mesleğine karşı olumlu ya da olumsuz bağlılık oluşturmalarına neden olmadığı söylenebilir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin mesleklerine karşı duygusal bağlılıkları, mesleklerine yönelik çalışmaları ve isteklilikleri, iş ve aile yaşamını dengede tutma başarısıyla ilişkili görülmemiş, büyük kentlerdeki maddi ve manevi mücadelenin bu tür algının önüne geçtiği düşünülmüştür. Ayrıca zorlayıcı koşullar altında öğretmenlerin mesleklerini devam etme zorunluluğu içerisinde hissetmeleri, şartları kabullenmeleri hem işlerine hem de ailelerine düşük düzeyde uyum sağlama çabası içerisinde oldukları söylenebilir. Öğretmenlerin mesleklerine yönelik harcamaları ve muhtemelen ilgilerini bu yönde sarf etmeleri kendi yaşamları ve aile hayatlarında az da olsa sorun oluşturduğu düşünülmektedir.

Araştırma bulguları doğrultusunda uygulamacılara ve araştırmacılara yönelik öneriler ekte sunulmaktadır.

1. Öğretmenlerin genel mesleki bağlılık ve duygusal bağlılık düzeyleri; birikmiş maliyetler, alternatiflerin sınırlılığı ve normatif bağlılıkları düzeylerine göre yüksek çıkmıştır. Öğretmenlerin alt boyutlarda bağlılığını geliştirecek ayrıca çalışmalar yapılabilir. Birikmiş maliyetler alt boyutunda öğretmenlerin gelişimlerine katkı sağlayacak eğitimlerin ücretsiz verilmesi, alternatiflerin sınırlılığı alt boyutunda öğretmenlere yönelik kurum dışına çıkması durumunda iş alanlarının çeşitlendirilmesi, yöneticiliği cazip kılacak şartların oluşturulması, normatif bağlılık alt boyutunda ise yönetimin alacağı kararlarda öğretmenlerin görüşlerinin alınmasının sağlanması yapılacak çalışmalara örnek gösterilebilir.

2. 1-5 ve 6-10 yıl arası hizmet yılı olan öğretmenlerin normatif bağlılık düzey puanları, 16-20 yıl arası hizmet yılı olan öğretmenlerden düşük bulunurken duyusal bağlılık düzeyleri anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. 16-20 yıl arası hizmet yılına sahip öğretmenlerin genel mesleki bağlılık ve normatif bağlılık düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Buradan sonuçla, kariyer evreleri göz önünde bulundurularak mesleki buluşmalar gerçekleştirilebilir. Yeni göreve başlayan öğretmenlerin idealizmi, kıdemli öğretmenlerin tecrübeleri bir ortamda buluşturulabilir.

3. Bu araştırmada öğretmenlerin iş yaşam dengesi ile mesleki bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkisi belirlenmiştir. Benzer değişkenler okul yöneticileri ile yürütülerek araştırma alanı derinleştirilebilir.

4. İş yaşam dengesi ile mesleki bağlılık düzeyleri arasındaki ilişki öğretmenler üzerinde ve okullarda yürütülmüştür. Aynı değişkenler farklı örgütlerdeki çalışanlar ve yöneticilerle yürütülebilir.

5. Bu araştırma İstanbul ilinin Küçükçekmece ilçesinde yürütülmüştür. Farklı illerde veya bölgelerde araştırma yürütülebilir.

6. Öğretmenlerin mesleki bağlılık değişkeni demografik özelliklerinin belirlendiği çok az araştırmaya rastlanılmıştır. Bu özelliklerin belirlendiği farklı araştırmalar yapılabilir.

7. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin eğitim durumları hem iş yaşam dengesi hem de mesleki bağlılık düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu yüzden lisans ve lisansüstü eğitimin niteliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.

8.Bu araştırma Covid-19 Pandemi sürecinde yürütülmüştür. Araştırma, pandemi sonrası tekrarlanıp sonuçlar karşılaştırılabilir.

5. KAYNAKÇA

[1]. Altun D, S. ve Yılmaz, K. (2016). Öğretmenlerin işkoliklik eğilimleri ile iş-yaşam dengeleri. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi 3*(1): 36-55.

[2]. Akın, E. (2019). *Meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin iş yaşam dengesi sorunu: İzmit örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

[3]. Apaydın, Ç. (2011). *Öğretim üyelerinin işe bağımlılık düzeyi ile iş-yaşam dengesi ve iş-aile yaşam dengesi arasındaki ilişki.* Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

[4]. Ballıca, S. (2010). *İş görenlerin iş yaşam dengesi algılamaları ile cinsiyet rolleri ve bireysel özelliklerinin ilişkisi: büyük ölçekli bir işletmede inceleme,* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

[5]. Bek, Y. (2007). *Öğretmenlerin toplumsal mesleki rolleri ve statüsü*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.

[6]. Blau, G. (1985). The measurement and prediction of career commitment. *Journal of Occupational Psychology*, *58*(4): 277-288

[7]. Bostancıoğlu, A. İ. (2014). *İş yaşam dengesi ve iş yaşam dengesinin çalışan verimliliği üzerine etkileri: İstanbul Kağıthane ilçesi lise ve dengi okul öğretmenleri üzerinde bir alan araştırması,* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İstanbul.

[8]. Cohen, A. (2007). Commitment before and after an reconceptualization oforganizational commitment. *Hum Res Manag Rev*, 17: 336–354.

[9]. Clark, C. (2000). Work/family border theory: A new theory of work/life balance. *Human Relations*, *53*(6): 747- 770.

[10]. Creswell, J. W. (2017). *Eğitim araştırmaları: nitel ve nicel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi*. İstanbul: Edam.

[11]. Çobanoğlu, F., Seven Şarkaya, S. ve Sertel, G. (2019). İş- yaşam dengesi: öğretmen ve yöneticiler üzerinde bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi, 12*(66).

[12]. Demir, M. ve Yıldız, K. (2020). Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile iş yaşam dengesi ve motivasyonları arasındaki ilişki. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks, 12* (3): 85-107

[13]. Greenhaus, J. H. (1971). An investigation of the role of career salience in vocational behavior. *Journal of Vocational Behavior, 1*(3): 209-216.

[14]. Guest, D. E. (2002). Perspectives on the study of work-life balance. *Social Science Information, 41*: 255–279.

[15]. Güney, S. (2004), *Açıklamalı yönetim-organizasyon ve örgütsel davranış terimler sözlüğü*, Siyasal Kitabevi: Ankara.

[16]. Hesapçıoğlu, M. ve Nohutçu, A. (1999). Velilerin özel okul tercihlerini etkileyen faktörler ve özel okulların reklam stratejileri; *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 11:* 183-202

[17]. Hofmann, V. & N. E. Stokburger-Sauer, (2017). The impact of emotional labor on employeswork-life balance perception and commitment: A study in the hospitality industry. *International Journal of Hospitality Management, 65*: 47-58

[18]. İzki, Ö. (2019). *Öğretmenlerin iş-aile yaşam dengesinin performanslarına etkisi* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

[19]. Küçükusta, D. (2007). *Konaklama işletmelerinde iş-yaşam dengesinin çalışma yaşamı kalitesi üzerindeki etkisi*, Yayınlanmamış doktora lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

[20]. Lockwood, N.R. (2003). Work / life balance: challenges and solutions. *HR Magazine,*1-11.

[21]. Maeran, R., Pitarelli, F., & Cangiano, F. (2013). Work-life balance and job satisfaction among teachers. *Interdisciplinary Journal of Family Studies, 18*(1): 51-72.

[22]. Maraşlı, Ş. (2007). *Türkiye'de eğitimle ilgili süreli yayınlara yansıyan öğretmen sorunları (1970-2000 yılları arası),* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

[23]. Morrow, P.C. (1983). Concept redundancy in organizational research: the case of workcommitment. *The Academy of Management Review, 8*(3): 486-500.

[24]. Özdevecioğlu, M. ve Aktaş, A. (2007). Kariyer bağlılığı, mesleki bağlılık ve örgütsel bağlılığın yaşam tatmini üzerindeki etkisi: iş –aile çatışmasının rolü, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 28:* 1-20.

[25]. Polat, Ş. (2017). *İş özellikleri, iş-yaşam dengesi meslekten ayrılma niyeti arasındaki ilişkilerin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi,* Yayınlanmamış doktora lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

[26]. Sorensen, T. J., & McKim, A. J. (2014). Perceived work-life balance ability, job satisfaction, and professional commitment among agriculture teachers. *Journal of Agricultural Education, 55*(4): 116–132.

[27]. Şişman, M. ve Acat, M. B. (2003). Öğretmenlik uygulaması çalışmalarının öğretmenlik mesleğinin algılanmasındaki etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(1): 235-250.

[28]. Tabachnick., & Fidell (2013) *Using multivariate statistics.* Baloğlu, M. (Çev.). Ankara: Nobel Akademi.

[29]. Tekışık, H. H. (1987). Türkiye'de öğretmenlik mesleği ve sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2*(2): 24-33.

[30]. Turunç, Ö. ve Erkuş, A. (2010). İş-aile yaşam çatışmasının iş tatmini ve örgütsel bağlılık üzerine etkileri: İş stresinin aracılık rolü. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13(*19): 415-440.

[31]. Uştu, H. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin mesleki bağlılık, işten ayrılma niyeti ve sosyodemografik özelliklerinin örgütsel bağlılığı yordama düzeylerinin incelenmesi* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

[32]. Utkan, Ç. ve Kırdök, O. (2018). Dört boyutlu mesleki bağlılık ölçeği uyarlama çalışması. *International Journal of Social Sciences and Education Research, 4*(2): 230-244.